

Woensdag 27 oktober 1915 – ochtendeditie

Van Belgische zijde.

In het 21^e rapport van de commissie tot onderzoek van de schending van de regels van het volkenrecht en de wetten en gebruiken van de oorlog – door de Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt – is opgenomen het rapport van de delegatie der commissie te Londen, die aldaar getuigen onder Belgische uitgewekenen in Engeland hoort. Het onderzoek van het comité, onder voorzitterschap van lord Bryce ingesteld, heeft overigens getuigenverklaringen inzake de buitensporigheden bij de vijandelijke inval in België bevestigd – aldus de legatie – in het bijzonder die welke de streek betreffen tussen Leuven, Aarschot, Mechelen en Vilvoorde.

De Belgische commissie heeft getracht de getuigenverklaringen, welke het minst voor tegenspraak vatbaar zijn, inzake de schendingen van het oorlogsrecht en de regels der humaniteit, rakende de eerbied voor ontwapende burgers en de bescherming der gewonde soldaten of krijgsgevangenen te registreren. De uitgewekenen in Engeland zijn grotendeels Vlaamse boeren. Hun gezamenlijke eensluidende getuigenverklaringen, ontdaan van woordenpraal en hartstocht omvatten, zegt de Belgische commissie, een verschrikkelijk bewijs ten nadele van de Duitse legers in de door hen vertrapte en bebloede plattelandsstreken. Het rapport Bryce met zijn bijlagen, is in dit opzicht een betrouwbaar document. De Belgische commissie heeft zich verder bezig gehouden met getuigen van een hogere ontwikkeling, die een meer beknopt onderzoek, in verband met een nauwkeurige controle van hun verklaringen mogelijk maakten. De verklaringen van de beoefenaars der vrije beroepen en vooral der priesters vormen aanvullingen, die de reeds in vroegere rapporten medegedeelde feiten bevestigen, “doch

waarvan”, zegt het rapport, “aantal en aard een bron van verwondering voor de beschaafde wereld blijven.”

Dit 21^e rapport maakt melding van het binnendringen op 19 augustus van Duitse troepen in een klooster te Aarschot, dat was ingericht (en behoorlijk was ingeschreven) en onder bescherming stond van het Belgische Rode Kruis. Er bevonden zich daar Belgische gewonden. Hoewel de hoofdboort, waarvan de vlag der conventie van Genève waaide, geopend werd, hebben de Duitse soldaten met bijlslagen de andere poorten geopend.

De soldaten, met de bajonet op het geweer, voorafgegaan door officieren met de revolver in de vuist, overvielen de ambulance, bewerende, dat er zich soldaten en officieren verborgen hadden. Ze wilden de verbanden der gewonden doen verwijderen, rukten ze zelfs af, en verklaarden onomwonden: “Wij houden geen rekening met het Rode Kruis”. Het personeel van de ambulance, priesters, broeders en leken, werd met enige burgers elders gevangen genomen en langs de muur opgesteld om gefusilleerd te worden. Het bevel werd echter niet uitgevoerd, hoewel kogels in de richting van de ambulance afgeschoten, drie burgers hadden gedood. Het personeel der ambulance slaagde er in te vluchten, terwijl de soldaten het klooster bezetten en in het wild schietend door de straten trokken.

De 22^e of 23^e augustus werd een nieuwe, zeer talrijke troep Duitse soldaten in het klooster ingedeeld, ondanks de protesten van de prior. De officieren hielden er feest. Honderden lege flessen werden gevonden.

De 26^e bracht de pastoor van Gelrode drie van zijn parochianen, door Duitse soldaten in zijn dorp gewond, in de ambulance. Ondanks de waarschuwingen van de lieden der ambulance, wilde hij naar zijn

parochie terugkeren. Men heeft hem niet weergezien en vernam later, dat hij werd gegrepen, gemarteld en tenslotte ter dood gebracht. De Duitse officieren, in de ambulance ingekwartierd, bedienden zich van het gebouw als observatiepost. In de avond van 27 augustus werd in de buurt van het klooster een goed onderhouden geweervuur gehoord. Om 3 uur 's nachts beval een officier alle lichten in de ambulancezalen uit te doven.

De 28^e drongen enige officieren met de revolver in de vuist het klooster binnen, vergezeld van een veertigtal soldaten. Ze verklaarden, dat op hoog bevel het gebouw ontruimd moest worden, omdat er geschoten was en lichtsignalen waren gegeven. Bij het transport beledigden Duitse soldaten de gevangenen.

Het ambulancepersoneel, toen nog alleen uit priesters en monniken bestaande, werd in de kerk van 28 augustus tot 6 september gevangen gehouden. Ze moesten er slapen en kregen slechts water en brood en een weinig soep. De 29^e werden de vrouwen en de kinderen in vrijheid gesteld; de 30^e een Amerikaanse en een Nederlandse monnik. Herhaaldelijk kwamen Duitse officieren de priesters beledigen.

Tenslotte werden 22 priesters en monniken onder grove beledigingen door een officier en een koor van soldaten, in tegenwoordigheid van wenende vrouwen en kinderen, naar het station geleid. Een broeder van 75 jaar kreeg slagen met een geweerkolf. Met 300 burgers werden ze naar Duitsland overgebracht. Blijkens het zakboekje van een Duitse militaire wielrijder zouden de burgers in de kerk door de geestelijken zijn aangespoord "op de Duitsers te schieten en ze te doden, om in de hemel te komen". Aan de stations werden de gevangenen beledigd. In het kamp moesten de geestelijken hun soutane voor een gevangenenpak verwisselen, dat ze met 9 mark moesten betalen.

Tenslotte verklaarde een onderzoeksrechter, dat hun gevangenneming aan een misverstand moest worden toegeschreven. Tot de 20^e december bleven ze gedetineerd. Men weigerde hun papieren terug te geven, met name die, welke hun hoedanigheid van ambulancepersoneel aantoonde.

Vervolgens bevat het rapport uitvoerige bijzonderheden van nieuwe getuigen afkomstig, nopens de fusillade, de brand, de plundering en de ontruiming van Leuven. Een Duits machinegeweer opende het vuur op een afstand van 50 meter op infanteristen. Een der Duitse soldaten verklaarde aan de geestelijken, dat hij door een Duitse kogel bij het wisselen van geweschoten tussen twee groepen Duitse soldaten werd getroffen. Geestelijken werden verplicht de armen op te heffen en officieren schoten de revolver op hen af. Twee geestelijken moesten het volk aanmanen niet te schieten. Met tranen in de ogen werd steeds geantwoord: "Wij schieten niet." Er zijn weinig getuigen betreffende het gebeurde na 27 augustus. Het merendeel der bevolking was gevlucht bij de tijding, dat de stad gebombardeerd zou worden. Die datum begon de plundering. Volgens het zakboekje van de Duitse soldaat Gaston Klein trok "het bataljon in gesloten gelederen de stad in om, door braak, de eerste huizen binnen te treden, teneinde er wijn en andere zaken te stelen."

De officier van het 162^e, die een escorte gevangenen commandeerde, liet te Wilsele schieten op drie landbouwers, die aan de arbeid waren. Toen hij een schaduw in een der huizen merkte, liet hij een salvo op de vensters geven. Geroofde flessen wijn werden geledigd in tegenwoordigheid van de officieren.

Te Kampenhout werd de kapelaan meegenomen, nadat hij genoodzaakt was aan een wagen met een paard vastgebonden, in wedstrijdpas een tocht door zijn parochie te maken. Voorts wordt verhaald van Duitse soldaten, door hun officier aangemaand, de

gevangen genomen geestelijken niet te beledigen en te mishandelen, doch die zodra de officier was heengegaan, dat gebod overtraden; tenslotte schoot de officier zelf zijn revolver op zijn soldaten af. Een priester, die in het bezit werd bevonden van een papier (waarin de inval der Duitsers in België van Belgisch standpunt werd bekritiseerd, en waarin de Duitsers, die de Leuvense universiteitsbibliotheek verbrandden, bij barbaren werden vergeleken) werd gefusilleerd.

Dan bespreekt het rapport het gebeurde te Tamines, waar “450 mannen de 22^e augustus systematisch werden vermoord; de mannen werden er opgeroepen en op de Place Saint Martin gefusilleerd. Huizen werden in brand gestoken, nadat men de pompen vernield had, om het blussen onmogelijk te maken. Belgische burgers werden in het gevecht met de Fransen voor de Duitse troepen geplaatst. De Fransen deden al het mogelijke om zo weinig mogelijk Belgen te treffen, en hielden soms met vuren op. Toch werden ook op deze wijze een aantal Belgen gedood. Bij de fusillade op het plein, toen de Fransen waren teruggetrokken, lieten een aantal veroordeelden zich vallen vóór het salvo werd gegeven. Ze moesten opstaan en toen volgde een tweede salvo. Degenen, die nog tekenen van leven gaven, werden met geweerkolf, bajonet of een stuk hout afgemaakt. Hun aantal overschrijdt met degenen, in hun huis gedood of levend verbrand, de 450.

Te Charleroi werden 336 personen gedood, waaronder 9 vrouwen en enige priesters, en een kleine jongen, die in de ruïne van een brandend huis werd gevonden.

De moord te Andenne, zegt het rapport, is niet minder afschuwelijk dan de slachting te Tamines. Ook hier, zegt het rapport, had de bevolking niet de minste aanleiding gegeven: de bevolking moet boeten voor nadelen, het invallende leger door een oorlogsgedaan van de tegenpartij toegebracht: te Tamines de verdediging van de

Samber door de Fransen; te Andenne de vernieling van de brug over de Maas door de Belgische genie. Het aantal slachtoffers te Andenne kon niet worden vastgesteld.

Een eerste lijst bevat 103 namen, waaronder verscheidene priesters, vrouwen en kinderen; 160 huizen werden verbrand, en de overige geplunderd. Een getuige zag meubelen op wagens naar het station voeren.

Te Dinant werden, zo melden getuigenverklaringen, 17 huizen door dronken soldaten verbrand. Burgers werden in massa gefusilleerd tegen de muur van het huis van de heer Tschoffen, officier van justitie en een machinegeweer opende verder het vuur op de gevangenis. Een kind van twee jaar werd gedood in de armen van de moeder.

Te Balen werd o.a. gedood een bejaard Engels onderdaan, predikant bij de Schotse kerk, reverend M. Mackenzie, die met een Engelse dame en haar kinderen uit Duitsland kwam en de reis niet had kunnen voortzetten. Er werd geschoten door verscheidene soldaten, aangevoerd door een officier te paard. Men riep de soldaten toe, de heer Mackenzie niet te doden, omdat het een Engelsman was, doch te vergeefs.

Ook wordt melding gemaakt van verbrande huizen, gekreun van gewonden en plunderingen te Tongeren.

Onder de gedoden bevond zich een 12-jarige knaap.

Na de slag van Hofstade, zo verklaren getuigen, werden gewonden door de Duitsers afgemaakt, o.a. met de geweerkolven. Een burger zag, te Ham-sur-Sambre, Duitse soldaten drie gewonde Franse zoeaven in een brandend huis werpen.

Nog wordt medegedeeld, dat het lot van de Engelse gevangenen in de kampen ellendiger is dan dat van de andere gevangenen. De minste karweien zijn voor hen bestemd en ze hebben te lijden onder ruwheden van de bewaarders, onvoldoende voedsel en onzindelijkheid. Een gewone straf in verscheidene kampen bestaat hierin, dat men de man op enige afstand van de grond aan een paal gebonden, uren laat hangen. Geld en ook kleren werden de gevangenen, vooral de Engelsen, afgenomen.

Een Belgisch ingenieur, die zich op zijn vakantie-reis in Duitsland bevond bij het uitbreken van de oorlog en gevangen genomen werd, verklaart dat hij in naburige cellen Belgische burgers hoorde mishandelen en op het gevangenisplein hoorde fusilleren.

Woensdag 27 oktober 1915 – avondeditie

De terechtstelling van Miss Cavell.

Brussel, 27 oktober. De Amerikaanse gezant te Londen heeft documenten betreffende het geval Cavell ter beschikking van de Engelse regering gesteld. De stukken bevatten bijzonderheden betreffende de briefwisseling over het proces tussen het Amerikaanse gezantschap te Brussel en de Duitse autoriteiten aldaar, en de Engelse regering heeft de stukken ter bekendmaking aan de bladen medegedeeld.

In de bedoelde stukken zijn de belangrijkste gebeurtenissen onjuist weergegeven. In het bijzonder wordt de schijn gewekt, alsof de Duitse autoriteiten de Amerikaanse gezant door ijdele beloften terzijde hebben gehouden om het doodvonnis voor hem te verheimelijken en door een snelle terechtstelling de mogelijkheid van een tussenkompst in het belang van de veroordeelde af te snijden.

In een eveneens bekend gemaakte toelichting noemt Grey het de ergste daad van de Duitse autoriteiten, dat deze de aan de Amerikaanse gezant gegeven belofte om hem over het verloop van het proces voortdurend op de hoogte te houden, niet nagekomen zijn. Een dergelijke belofte is echter door de Duitse autoriteiten niet gegeven en kon dus ook niet gebroken worden. Dit heeft de Amerikaanse gezant te Brussel in een gesprek met de Duitse autoriteiten zelf toegegeven. De onjuistheid der inlichtingen van de Amerikaanse gezant te Londen vloeit hieruit voort, dat de Belgische advocaat, die als rechtgeleerd raadsman van het Amerikaanse gezantschap te Brussel in deze zaak een rol heeft gespeeld, door zijn berichten verkeerde meningen heeft doen post vatten.

In elk geval heeft de Amerikaanse gezant te Brussel verklaard, dat hij door de openbaarmaking van de stukken pijnlijk getroffen was; hij zou zijn Londense collega en zijn regering onmiddellijk over de tussen het schriftelijk rapport van de Belgische rechtgeleerde raadsman van het gezantschap en de feiten bestaande tegenspraak opheldering geven.